

VÝSLEDKY
ON-LINE MAPOVÁNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ
NA ŠKOLÁCH VE STŘEDOČESKÉM KRAJI

ve školním roce 2021/2022

Zpracovala: Ing. Pavla Hemerková

Kontakt: hmerkova@kr-s.cz, tel.: 257 280 314

Měsíc a rok vydání: červen 2023

Obsah

ÚVOD	3
1. STATISTIKA NÁVRATNOSTI VÝKAZŮ	4
2. VYHODNOCENÍ ODPOVĚDÍ	5
2.1 Škola a její preventivní program	5
2.2 Školní metodik prevence	8
2.3 Specifická prevence obsažená ve školním vzdělávacím programu	13
2.4 Specifická prevence realizovaná v samostatných preventivních aktivitách a programech	15
2.5 Práce s dalšími cílovými skupinami – pedagogičtí pracovníci školy	17
2.6 Práce s dalšími cílovými skupinami – rodiče a ostatní	18
2.7 Výskyt rizikového chování	19
3. ZÁVĚR	23

ÚVOD

Dokument obsahuje výsledky on-line mapování prevence rizikového chování dětí a mládeže na školách ve Středočeském kraji za školní rok 2021/2022.

Mapování prevence rizikového chování ve školním roce 2021/2022 proběhlo prostřednictvím on-line **Systému evidence preventivních aktivit ve školách** (dále SEPA), který je k dispozici na adrese www.preventivni-aktivity.cz. Termín pro vyplnění výkazu za školní rok 2021/2022 byl stanoven do 31. 10. 2022.

Systém SEPA ve školách byl vytvořen pro pracovníky škol a školských zařízení na celostátní úrovni (VYNSPI2) a je zaváděn do praxe Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s Národním pedagogickým institutem České republiky¹. Vychází z koncepce preventivního programu školy a je jednotný pro všechny školy v České republice. Data jsou jednotná, statisticky vyhodnotitelná.

SEPA má napomoci ke snazšímu zaznamenávání informací o všech aktivitách v oblasti primární prevence na základních a středních školách, které se stávají podkladem pro spolupráci s oblastními metodiky prevence na pracovištích Pedagogicko-psychologické poradny Středočeského kraje, Kolín, Jaselská 826. Získané informace za jednotlivé školní roky jsou **východiskem pro koncepční materiály** krajů, v celorepublikovém měřítku pro Národní strategii rizikového chování dětí a mládeže v gesci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Praktické využití mají výstupy z výkazů při plánování aktivit z oblasti primární prevence hrazených z rozpočtu Středočeského kraje, např. na jaké oblasti ve vzdělávání pedagogů a žáků se zaměřit, jakým projevům rizikového chování věnovat větší pozornost. V neposlední řadě poskytují obraz o finančním zabezpečení dané problematiky (odměňování školních metodiků prevence, zdroje financování). Zvláštní pozornost si zaslouží podněty školních metodiků prevence (co je trápí, co naopak funguje). Dlouhodobým monitorováním výskytu rizikového chování lze jednotlivé rizikové jevy sledovat v čase a získat tak pohled na problematiku v širším kontextu. Informace uvedené v dotazníku zůstávají anonymní.

Výkaz preventivních aktivit školy nenahrazuje evaluaci preventivního programu školy, kterou školy tvoří jako součást svých výročních zpráv.

Výkaz pro školní rok 2021/2022 se skládal z osmi částí:

1. část: Škola a její preventivní program
2. část: Školní metodik prevence
3. část: Specifická prevence obsažená ve školním vzdělávacím programu

¹ Národní pedagogický institut České republiky (zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, ostatní příspěvková organizace přímo řízená MŠMT) vznikl k 1. 1. 2020 sloučením Národního ústavu pro vzdělávání a Národního institutu pro další vzdělávání.

4. část: Specifická prevence realizovaná v samostatných preventivních aktivitách a programech
5. část: Práce s dalšími cílovými skupinami – pedagogičtí pracovníci školy
6. část: Práce s dalšími cílovými skupinami – rodiče a ostatní
7. část: Výskyt rizikového chování
8. část: Vyhodnocení (evaluace) preventivních aktivit školy

Poděkování patří ředitelům, pedagogům, školním metodikům prevence, výchovným poradcům, jedním slovem všem, kteří se zúčastnili on-line hodnocení primární prevence, za jejich čas a podnětné připomínky.

Poděkování patří také metodikům prevence z Pedagogicko-psychologické poradny Středočeského kraje, Kolín, Jaselská 826, kteří poskytovali školám metodickou podporu.

1. STATISTIKA NÁVRATNOSTI VÝKAZŮ

Za školní rok 2021/2022 bylo ve Středočeském kraji vyplněno celkem **444 výkazů škol**, což je o 48 výkazů více než v minulém sběru. **Celková návratnost výkazů v rámci Středočeského kraje činila 65 %**, což je o 6,7 % lepší výsledek než ve školním roce 2020/2021.

Dle evidence SEPA mělo ve školním roce 2021/2022 celkem 89,47 % škol v SEPA založený účet, nicméně jen 65 % škol výkazy vyplnilo a uzavřelo. Jinými slovy 24 % škol je potenciál, se kterým se bude aktivně pracovat na komunikaci a pozitivní motivaci k pravidelnému a soustavnému vyplňování výkazů. Porovnáním návratnosti výkazů v jednotlivých okresech lze vysledovat, že se jednalo např. o školy v okrese Mladá Boleslav, kde návratnost výkazů byla jen 26,67 %, i když 71,76 % škol mělo založený účet, ale aktivně a pravidelně s ním nepracovalo.

Na pravidelných schůzkách krajské školské koordinátorky prevence s metodiky prevence z pracovišť PPPSK byla tato skutečnost konzultována a byly domluveny strategie na pozitivní motivaci škol založené na zdůraznění výhod, které jim vyplnění dotazníků přináší.

Dle evidence SEPA mělo ve školním roce 2021/2022 celkem 89,47 % středočeských škol v SEPA založený účet. Nejvyšší návratnost výkazů měl okres Benešov (94,12 %). Velmi dobře spolupracovaly školy v okresech Kolín, Rakovník a Příbram, kde se návratnost výkazů pohybovala kolem hodnoty 80 %. Ve všech okresech byla meziročně návratnost vyšší a celková návratnost výkazů v kraji byla o 3 % lepší (nárůst o 24 škol), než před pandemií onemocnění Covid-19 ve školním roce 2019/2020.

Tabulka č. 1 Meziroční srovnání návratnosti výkazů v SEPA za školní roky 2020/2021 a 2021/2022

okres	Počet škol s vyplněným výkazem (celkem škol v okrese)		Návratnost výkazů v okresech		podíl škol s registrací v SEPA z celkového počtu škol v okrese
	2020/2021	2021/2022	2020/2021	2021/2022	2021/2022
Benešov	46 (49)	48 (51)	93,88 %	94,12 %	100 %
Beroun	37 (64)	40 (65)	57,81 %	61,54 %	87,70 %
Kladno	36 (88)	41 (88)	40,91 %	46,59 %	77,27 %
Kolín	38 (55)	48 (55)	69,10 %	87,27 %	100 %
Kutná Hora	31 (42)	32 (42)	73,81 %	76,19 %	92,86 %
Mělník	42 (68)	45 (68)	61,76 %	66,18 %	98,53 %
Mladá Boleslav	18 (60)	16 (60)	30,00 %	26,67 %	71,67 %
Nymburk	38 (59)	41 (59)	64,41 %	69,49 %	89,83 %
Praha – východ a západ	41 (84)	46 (86)	48,81 %	53,49 %	86,05 %
Příbram	49 (74)	57 (73)	66,22 %	78,08 %	93,15 %
Rakovník	21 (37)	30 (38)	55,26 %	78,95 %	100 %
Celkem kraj	397 (681)	397 (681)	58,15 %	64,91 %	89,47 %

2. VYHODNOCENÍ ODPOVĚDÍ

2.1 Škola a její preventivní program

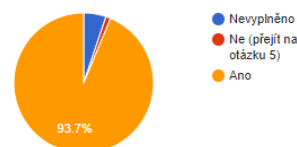
První část výkazu se týkala preventivního programu školy. Preventivní program je konkrétní dokument školy zaměřený zejména na výchovu a vzdělávání žáků a studentů ke zdravému životnímu stylu, který patří mezi základní systémové prvky v realizaci preventivních aktivit. Celkem 93,69 % zúčastněných škol mělo ve školním roce 2021/2022 vytvořený vlastní písemný preventivní program. Hodnota je téměř shodná s předchozím školním rokem.

Tabulka č. 2 Preventivní program školy

Část 1: Škola a její preventivní program

Má vaše škola písemně vytvořený vlastní preventivní program školy?

Odpověď	Počet	Procenta
Nevyplněno	23	5.18 %
Ne (přejít na otázku 5)	5	1.13 %
Ano	416	93.69 %

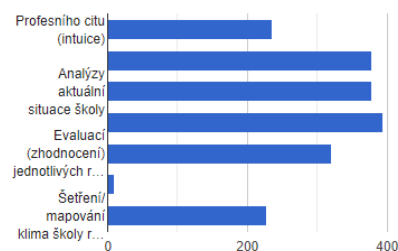

V dotazníkovém šetření, které umožňovalo více odpovědí, uvedlo 88,96 % respondentů, že preventivní program vytváří sledováním výskytu rizikového chování ve škole, 85,14 % na základě analýzy aktuální situace školy, 85,36 % na základě diskusí s vedením školy a učitelským sborem. Celkem 72,3 % zúčastněných škol se rozhodovalo na základě evaluace (zhodnocení) jednotlivých realizovaných aktivit v uplynulém školním roce, 53,15 % škol se řídilo profesním citem (intuicí) a 51,13 % škol provádělo šetření/mapování klima školy. Při přípravě preventivního programu školy 60,14 % škol neidentifikovalo specifické rizikové faktory. Celkem 36,26 % škol nějaké rizikové faktory identifikovalo. Meziročně jsou výsledky téměř totožné.

Tabulka č. 3 Východiska preventivního programu školy

Na základě čeho je preventivní program školy vypracován?

Odpověď	Počet	Procenta
Profesního citu (intuice)	236	53.15 %
Diskusí s vedením školy a učitelským sborem	379	85.36 %
Analýzy aktuální situace školy	378	85.14 %
Sledování výskytu rizikového chování na škole v uplynulém školním roce	395	88.96 %
Evaluaci (zhodnocení) jednotlivých realizovaných aktivit v uplynulém školním roce	321	72.3 %
Jiné (prosím doplňte)	10	2.25 %
Šetření/mapování klima školy realizovaného v uplynulém školním roce	227	51.13 %

* Tato otázka umožňuje vybrat více odpovědí.

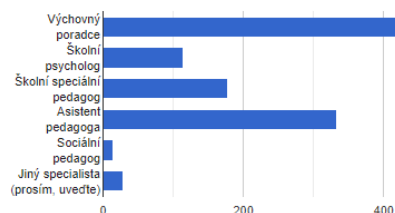
Podobně jako v předchozím školním roce většina škol (83 %) uvedla, že si v preventivních programech stanovuje konkrétní, měřitelné, dosažitelné a časově ohraničené cíle.

Kromě školního metodika prevence působili ve školách další specialisté, jak je uvedeno v tabulce a grafu č. 4. Početně největší zastoupení měli výchovní poradci (94,37 %) a asistenti pedagoga (75 %). Přímo ve škole byl školní psycholog k dispozici ve 25,68 % škol (meziročně mírný pokles o 2,28 %).

Tabulka č. 4 Specialisté působící ve škole

Jací další specialisté, mimo školního metodika prevence, působí přímo na vaší škole:

Odpověď	Počet	Procenta
Výchovný poradce	419	94,37 %
Školní psycholog	114	25,68 %
Školní speciální pedagog	178	40,09 %
Asistent pedagoga	333	75 %
Sociální pedagog	14	3,15 %
Jiný specialista (prosím, uveďte)	29	6,53 %

* Tato otázka umožňuje vybrat více odpovědí.

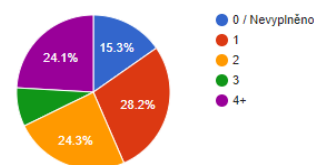
Počet vyučovacích hodin za měsíc v jedné třídě věnovaných třídnickým hodinám je uveden v tabulce č. 5. Celkem 15,32 % škol třídnické hodiny ve školním roce 2021/2022 buď nedělalo, nebo na otázku neodpovědělo, jinými slovy 84,68 % škol třídnické hodiny má. Meziročně je to pokles o 1,56 %, což znamená, že se průběžně počet třídnických hodin zvyšuje, ale ne výrazně (pozn.: porovnáваме se školním rokem, kdy byly školy kvůli pandemii částečně uzavřené).

Meziročně se zvýšil počet škol (nárůst o 2,44 %), které věnují třídnickým hodinám 4 a více hodin za měsíc.

Tabulka č. 5 Počet třídnických hodin ve škole za měsíc pro jednu třídu

Kolik vyučovacích hodin je za měsíc věnováno třídnickým hodinám v jedné třídě (průměrně za celou školu)?

Odpověď	Počet	Procenta
0 / Nevyplněno	68	15,32 %
1	125	28,15 %
2	108	24,32 %
3	36	8,11 %
4+	107	24,1 %

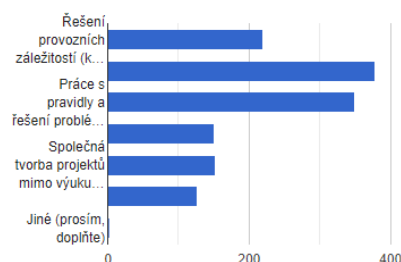

Celkem 85,36 % (nárůst 4,5 %) respondentů se v třídnických hodinách věnovalo práci se vztahy ve třídě, u 78,83 % (nárůst 2,26 %) škol to byla práce s pravidly a řešení problémů třídy (otevírání důležitých témat pro třídu), vyjasňování pravidel chování, péče o individuální spokojenost žáků), 49,32 % respondentů se věnovalo řešení provozních záležitostí (kontrola omluvenek, sdělování informací ze strany školy), 33,78 % (nárůst 2,55 %) cílenému rozvoji dovedností žáků (techniky na trénink komunikace, spolupráce, seberegulace apod.), celkem 34,46 % (nárůst 6,25 %) společné tvorbě projektů mimo výuku a 28,38 % (nárůst 1,68 %) aktivitám a programům specifické prevence pro různé typy rizikového chování. V dlouhodobém meziročním srovnání pokračuje trend nárůstu aktivit zaměřených na budování vztahů ve třídě a vyjasňování pravidel. Bylo to přirozené a žádoucí, protože se žáci vrátili do školy po dlouhé době distanční výuky a pobytu v domácím prostředí a bylo třeba se opět adaptovat na režim školního prostředí. Zároveň se s návratem žáků k prezenční výuce zvýšil počet aktivit zaměřených na tvorbu projektů mimo výuku.

Tabulka č. 6 Převažující témata v třídnických hodinách

Jaká témata převažují při třídnických hodinách na vaší škole?

Odpověď	Počet	Procenta
Řešení provozních záležitostí (kontrola omluvenek, sdělování informací ze strany školy)	219	49.32 %
Práce se vztahy ve třídě (otevřená diskuse o vztazích, řešení problémů mezi žáky)	379	85.36 %
Práce s pravidly a řešení problémů třídy (otevírání témat důležitých pro třídu, vyjasňování pravidel chování, péče o individuální spokojenost žáků)	350	78.83 %
Cílený rozvoj dovedností žáků (techniky na trénink komunikace, spolupráce, seberegulace apod.)	150	33.78 %
Společná tvorba projektů mimo výuku (příprava různých vystoupení třídy, plánování společných činností mimo školu, výzdoba třídy/školy)	153	34.46 %
Aktivity a programy specifické prevence pro různé typy rizikového chování	126	28.38 %
Jiné (prosím, doplňte)	2	0.45 %

* Tato otázka umožňuje vybrat více odpovědí.

2.2 Školní metodik prevence

Cílem druhé části výkazu bylo zmapovat osobnost školního metodika prevence – jak dlouho zastává tuto pozici, jeho další funkce ve škole, průběžné vzdělávání, absolvování akreditovaného studia k výkonu specializačních činností pro školní metodiky prevence podle § 9 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, v platném znění, rozsah odborné supervize.

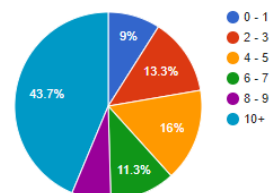
Počet let ve funkci školního metodika prevence je uveden v následující tabulce. Z výkazů vyplynulo, že celkem 43,69 % respondentů zastávalo funkci školního metodika prevence déle než 10 let. Na druhou stranu 9,01 % školních metodiků prevence bylo ve funkci nováčky, tedy 0-1 rok, a patrně se v problematice teprve začínali orientovat. Meziroční struktura se nezměnila.

Tabulka č. 7 Počet let ve funkci školního metodika prevence

Část 2: Školní metodik prevence

Kolik let celkem Vy osobně vykonáváte funkci školního metodika prevence?

Odpověď	Počet	Procenta
0 - 1	40	9.01 %
2 - 3	59	13.29 %
4 - 5	71	15.99 %
6 - 7	50	11.26 %
8 - 9	30	6.76 %
10+	194	43.69 %

Funkce školního metodika prevence byla kumulovaná s dalšími funkcemi ve škole. Celkem 75,23 % školních metodiků prevence bylo současně třídními učiteli, 13,51 % školních metodiků zastávalo současně funkci výchovného poradce, ve 12,39 % byl metodikem prevence zástupce

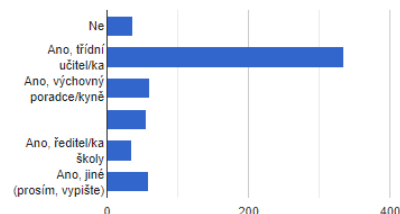
Výsledky on-line mapování prevence rizikového chování na školách ve Středočeském kraji 2021/2022

ředitele školy, v 7,88 % případů ředitel/ka školy. Meziročně byly zaznamenány jen minimální rozdíly. Kumulace funkcí klade zvýšené nároky na čas, který těmto funkcím věnují.

Tabulka č. 8 Kumulované funkce školního metodika prevence

Zastáváte Vy osobně na vaší škole, mimo školního metodika prevence, také nějaké další funkce?

Odpověď	Počet	Procenta
Ne	37	8.33 %
Ano, třídní učitel/ka	334	75.23 %
Ano, výchovný poradce/kyně	60	13.51 %
Ano, zástupce/kyně ředitele/ky školy	55	12.39 %
Ano, ředitel/ka školy	35	7.88 %
Ano, jiné (prosím, vyplšte)	58	13.06 %

* Tato otázka umožňuje vybrat více odpovědí.

* Některé školy mohou mít více školních metodiků prevence a tedy pokrýt i více odpovědí.

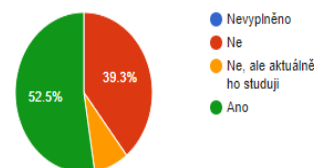
Z dotazníkového šetření vyplynulo, že celkem 40,09 % (meziroční pokles o 1,22 %) školních metodiků prevence nemělo ukončené akreditované studium k výkonu specializačních činností pro školní metodiky prevence podle § 9 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, v platném znění (dále specializační studium). Celkem 53,6 % (meziroční nárůst o 3,73 %) školních metodiků prevence mělo ukončené specializační studium a 8,33 % (meziroční pokles o 0,49 %) respondentů aktuálně studovalo. Z výsledků se dá usuzovat, že cca 8 % školních metodiků prevence ve školním roce 2021/2022 začalo/pokračuje ve studiu a zároveň počet metodiků prevence s ukončeným specializačním studiem meziročně vzrostl o 3,73 %. Tento trend pokračuje od roku 2018 a je jednoznačně pozitivní. Z grafického znázornění vyplývá, že podíl aktuálně studujících společně s plně kvalifikovanými školními metodiky prevence ve školním roce 2021/2022 činil 61,93 % (meziroční nárůst o 3,24 %).

O dotaci na specializační studium školního metodika prevence si mohou školy (zřizované obcí, církví nebo soukromým subjektem) požádat v rámci Programu Fondu prevence. Školy zřizované krajem si mohou požádat o příspěvek v rámci Výzvy k podávání žádostí o příspěvek na plnění preventivního programu školy/školského zařízení. Oba výše uvedené zdroje financování se vyhláší každoročně.

Tabulka č. 9 Počet školních metodiků prevence s ukončeným specializačním studiem

Máte ukončené akreditované studium k výkonu specializovaných činností pro školní metodiky prevence podle § 9 vyhlášky č. 317/2005 Sb.?

Odpověď	Počet	Procenta
Nevyplněno	0	0 %
Ne	178	40.09 %
Ne, ale aktuálně ho studuji	37	8.33 %
Ano	238	53.6 %

* Některé školy mohou mít více školních metodiků prevence a tedy pokrýt i více odpovědí.

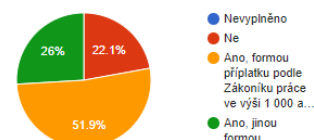
Výsledky on-line mapování prevence rizikového chování na školách ve Středočeském kraji 2021/2022

Celkem 78,38 % (nárůst o 2,31 %) respondentů dostávalo za výkon funkce školního metodika prevence finanční ohodnocení, z toho 52,25 % (nárůst o 1,37 %) formou příplatku podle Zákoníku práce ve výši 1000–2000 Kč měsíčně a 26,13 % (meziročně bez změny) dostávalo finanční odměnu jinou formou. Celkem 22,3 % (meziroční pokles 6,16 %) respondentů žádnou odměnu za vykonávanou funkci školního metodika prevence nedostalo. V meziročním srovnání se projevil nárůst finančního ohodnocení formou příplatku podle Zákoníku práce, který koreluje s nárůstem školních metodiků prevence s ukončeným specializačním studiem. Jinými slovy kvalifikovaný školní metodik prevence má nárok na odměnu za tuto funkci ze zákona (Zákoník práce).

Tabulka č. 10 Finanční ohodnocení školních metodiků prevence

Poskytuje Vám škola za výkon funkce školního metodika prevence nějaké finanční ohodnocení?

Odpověď	Počet	Procenta
Nevyplněno	0	0 %
Ne	99	22.3 %
Ano, formou příplatku podle Zákoníku práce ve výši 1 000 až 2 000 Kč měsíčně	232	52.25 %
Ano, jinou formou	116	26.13 %

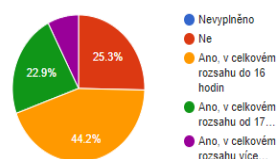
* Některé školy mohou mít více školních metodiků prevence a tedy pokrýt i více odpovědí.

Celkem 75 % školních metodiků prevence se průběžně vzdělávalo, tj. absolvovalo v posledních třech letech nějaké akreditované vzdělávací kurzy, semináře, konference či výcviky k tématu primární prevence rizikového chování (kromě specializačního studia). Meziročně se tato hodnota nezměnila.

Tabulka č. 11 Průběžné vzdělávání školních metodiků prevence

Absolvoval/a jste v posledních třech letech nějaké akreditované vzdělávací kurzy, semináře, konference či výcviky k tématu primární prevence rizikového chování (kromě specializačního studia)?

Odpověď	Počet	Procenta
Nevyplněno	0	0 %
Ne	113	25.45 %
Ano, v celkovém rozsahu do 16 hodin	197	44.37 %
Ano, v celkovém rozsahu od 17 do 40 hodin	102	22.97 %
Ano, v celkovém rozsahu více než 41 hodin	34	7.66 %

* Některé školy mohou mít více školních metodiků prevence a tedy pokrýt i více odpovědí.

Výsledky on-line mapování prevence rizikového chování na školách ve Středočeském kraji 2021/2022

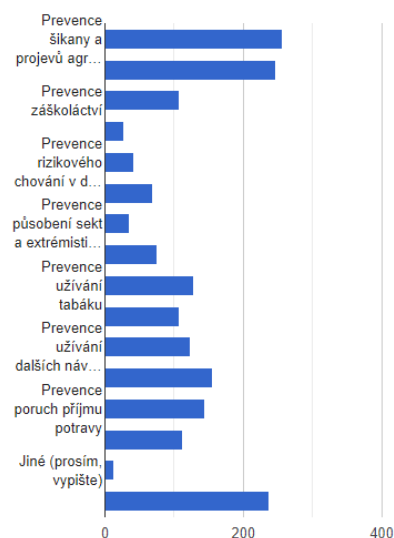
Tabulka č. 12 Ve kterých oblastech primární prevence by se školní metodici rádi vzdělávali?

Ve kterých oblastech primární prevence rizikového chování byste měl/a zájem se aktuálně vzdělávat?

Odpověď	Počet	Procenta
Prevence šikany a projevů agrese	257	57,88 %
Prevence kyberšikany	247	55,63 %
Prevence záškoláctví	107	24,1 %
Prevence rizikových sportů	28	6,31 %
Prevence rizikového chování v dopravě	42	9,46 %
Prevence rasismu a xenofobie	69	15,54 %
Prevence působení sekt a extrémistických náboženských směrů	35	7,88 %
Prevence rizikového sexuálního chování	75	16,89 %
Prevence užívání tabáku	129	29,05 %
Prevence užívání alkoholu	108	24,32 %
Prevence užívání dalších návykových látek	124	27,93 %
Prevence závislostního chování pro nelátkové závislosti (hazard, počítačové hry apod.)	155	34,91 %
Prevence poruch příjmu potravy	145	32,66 %
Prevence kriminálního chování	113	25,45 %
Jiné (prosím, vypište)	13	2,93 %
Prevence duševních onemocnění a psychických problémů	237	53,38 %

* Tato otázka umožňuje vybrat více odpovědí.

* Některé školy mohou mít více školních metodiků prevence a tedy pokrýt i více odpovědí.

Tato otázka byla ve školním roce 2021/2022 zařazena do výkazu nově na žádost krajských koordinátorů prevence, aby si v krajích zmapovali, na kterou oblast vzdělávání pedagogů hrazenou z krajských rozpočtů se mají zaměřit, a vyhovět tak požadavkům škol. Tyto informace jsou velmi cenné, protože pomohou k cílenému plánování vzdělávacích aktivit pro pedagogy na další období.

Z odpovědí respondentů v tabulce č. 12 je zřejmé, že nejčastěji preferovanou oblastí pro další vzdělávání pedagogů jsou vztahové záležitosti a duševní zdraví: prevence šikany a projevů agrese (57,88 %), prevence kyberšikany (55,63 %), prevence duševních onemocnění a psychických problémů (53,38 %). Následují nelátkové a látkové závislosti: prevence nelátkových závislostí jako je hazard a počítačové hry (34,91 %), prevence poruch příjmu potravy (32,66 %), prevence užívání tabáku (29,05 %).

Ve školním roce 2021/2022 celkem 87,39 % školních metodiků prevence nemělo externí odbornou supervizi, z toho 50,68 % by o ni mělo zájem (meziročně 5% nárůst).

Zájem škol o odbornou supervizi přetrvává z minulého sledovaného období, a proto je to oblast podpory, na kterou se kraj zaměřuje. Supervize školních poradenských pracovišť byly a jsou podporovány aktivitami v rámci dotačního řízení Programu Fondu Prevence, v rámci Výzvy k podávání žádostí o příspěvek na plnění preventivního programu školy/školského zařízení a v roce 2022 byly supervize školního poradenského pracoviště rovněž podpořeny dotací MŠMT v rámci Výzvy na podávání žádostí o poskytnutí neinvestiční dotace ze státního rozpočtu na

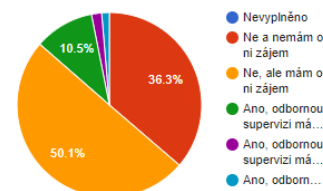
Výsledky on-line mapování prevence rizikového chování na školách ve Středočeském kraji 2021/2022

aktivity v oblasti primární prevence rizikového chování a podpory duševního zdraví ve školách a školských zařízeních.

Tabulka č. 13 Odborná supervize

Máte jako školní metodik prevence externí odbornou supervizi?

Odpověď	Počet	Procenta
Nevyplněno	0	0 %
Ne a nemám o ni zájem	163	36.71 %
Ne, ale mám o ni zájem	225	50.68 %
Ano, odbornou supervizi mám 1-2x ročně	47	10.59 %
Ano, odbornou supervizi mám 3-4x ročně	8	1.8 %
Ano, odbornou supervizi mám více než 4x ročně	6	1.35 %

* Některé školy mohou mít více školních metodiků prevence a tedy pokrýt i více odpovědí.

Tabulka č. 14 obsahuje odhad času, který metodici prevence věnují jednotlivým činnostem plynoucím z této funkce za kalendářní měsíc. Respondenti odhadli celkovou dobu v průměru na 26 hodin za měsíc. Dlouhodobě diskutovaný nedostatek času na preventivní práci při současné snížené přímé vyučovací povinnosti školních metodiků prevence je tedy relevantní.

Tabulka č. 14 Výčet činností školního metodika prevence a odhad, kolik času jednotlivým činnostem věnuje

Věnujete se v roli školního metodika prevence následujícím činnostem? Pokud ano, zkuste odhadnout, kolik hodin práce průměrně za kalendářní měsíc Vám dané činnosti zaberou.

	Počet hodin
Koordinace tvorby preventivního programu školy a jeho evaluace	2.95
Osobní participace na realizaci preventivních aktivit školy (podílení se na přímé práci se žáky při preventivních aktivitách)	3.82
Metodické vedení pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování.	2.18
Individuální práce s žáky (včetně práce s malými skupinami žáků) s potenciálem k rozvoji rizikového chování	4.13
Zajišťování spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, policií, orgány sociálně-právní ochrany dětí, nestátními organizacemi působícími v oblasti prevence atd.	1.94
Vedení písemných záznamů všeho druhu	3.34
Komunikace se zákonnými zástupci (rodiči)	3.05
Účast na pracovních seminářích kraje, obce, PPP atd., setkávání se za účelem metodického vedení ze strany pedagogicko-psychologické poradny	1.43
Vzdělávání a rozvoj v oblasti primární prevence rizikového chování	3.22
Suma řádků	26.06

* Některé školy mohou mít více školních metodiků prevence a tedy pokrýt i více odpovědí.

Komentář k části 2:

Ve školním roce 2021/2022 část metodiků prevence začala studovat akreditované studium k výkonu specializovaných činností k výkonu funkce školního metodika prevence (tzv. specializační studium), část metodiků pokračovala ve studiu a část z nich specializační studium úspěšně ukončila, viz tabulka č. 9.

Ukončené specializační studium školních metodiků prevence je povinným předpokladem k výkonu této funkce, a proto jsou žádosti o příspěvek na specializační studium prioritně

podporovány v rámci Výzvy k podání žádosti o příspěvek na realizaci preventivního programu školy/školského zařízení. Výzvu k podání žádosti o příspěvek na realizaci preventivního programu školy/školského vyhláší Středočeský kraj každoročně od roku 2018 a školy a školská zařízení zřizovaná Středočeským krajem mohou aktivity z oblasti primární prevence hradit z příspěvku, který jim Středočeský kraj poskytuje na základě písemné žádosti za předem definovaných podmínek.

Vzdělávání pedagogů a programy primární prevence pro žáky škol, které nezřizuje Středočeský kraj, bylo možné od roku 2020 hradit z Programu pro poskytování dotací z rozpočtu Středočeského kraje ze Středočeského Fondu Prevence, který se vyhláší každoročně.²

V oblasti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků pořádal Středočeský kraj ve spolupráci s Vzdělávacím institutem Středočeského kraje – Zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (VISK) ve školním roce 2021/2022 celkem 34 odborných seminářů zaměřených na prevenci rizikového chování, které byly pro pedagogy ze středočeských škol bezplatné. Náklady na školení hradil Středočeský kraj ze svého rozpočtu z kapitoly školství. Nabídka vzdělávacích seminářů na aktuální školní rok se zveřejňuje na webových stránkách Středočeského kraje.

V dubnu 2022 byla v dotačním řízení MŠMT podána žádost o dotaci na realizaci krajského projektu „Školská primární prevence pro Středočeský kraj v roce 2022“ v rámci Výzvy pro podávání žádostí o poskytnutí neinvestiční dotace ze státního rozpočtu na aktivity v oblasti primární prevence rizikového chování a podpory duševního zdraví ve školách a školských zařízeních pro rok 2022. Mezi podpořenými aktivitami projektu byly kurzy pro pedagogy na téma vedení třídnických hodin se zaměřením na aktivity školské primární prevence (4 kurzy), kurzy pro pedagogy na téma duševní zdraví (3 kurzy), kurzy pro pedagogy na téma „Extremismus, radikalismus a dezinformace“ (2 kurzy), konference „Zažít prevenci 2022“ (2 konferenční dny, 8 workshopů). V rámci projektu byly schváleny supervize školních poradenských pracovišť (3 supervizní setkání/celkem 10 škol).

2.3 Specifická prevence obsažená ve školním vzdělávacím programu

Úkolem třetí části výkazu preventivních aktivit bylo odhadnout, jaký rozsah specifické prevence byl podle plánu obsažen ve školních vzdělávacích programech pro jednotlivé ročníky.

V obecné rovině lze konstatovat, že ve vzdělávacích programech škol byla zastoupena specifická prevence všech typů rizikového chování, přičemž v rámci výuky se nejvíc času věnovalo prevenci šikany a projevům agrese, kyberšikany, a to napříč všemi ročníky základních i středních škol.

² Od 1. 1. 2020 jsou aktivity z oblasti primární prevence hrazeny z nového dotačního titulu s názvem Středočeský Fond prevence, který je v gesci Odboru bezpečnosti a krizového řízení. Bližší informace k novému dotačnímu fondu jsou zveřejněny na webových stránkách Středočeského kraje [Dotace Fondu prevence - Webový portál Středočeského kraje \(stredoceskykraj.cz\)](https://www.stredoceskykraj.cz)

Výsledky on-line mapování prevence rizikového chování na školách ve Středočeském kraji 2021/2022

Na prvním stupni základních škol převažovaly kromě výše jmenovaných programy zaměřené na prevenci rizikového chování v dopravě. Na druhém stupni základních škol a na středních školách to byly zejména programy prevence užívání tabáku a alkoholu, záškoláctví, rasismu a xenofobie, nelátkové závislosti (hazard, počítačové hry) a prevence kriminálního chování. Celkový přehled je zpracován v tabulce č. 15.

Tabulka č. 15 Specifická primární prevence ve školním vzdělávacím programu

Část 3: Specifická prevence obsažená ve školním vzdělávacím programu

Celkový počet tříd

Počet tříd ve školách *	MS – střední škola	ZŠ – přípravné	1. ročník ZŠ	2. ročník ZŠ	3. ročník ZŠ	4. ročník ZŠ	5. ročník ZŠ	6. r. ZŠ / prima	7. r. ZŠ / sekunda	8. r. ZŠ / tercie	9. r. ZŠ / kvarta	10. ročník ZŠ	1. r. SŠ / kvinta	2. r. SŠ / sexta	3. r. SŠ / septima	4. r. SŠ / oktáva	celkem
	82	55	312	318	324	318	320	260	262	261	234	31	101	96	85	72	6

Pokuste se realisticky odhadnout, jaký rozsah specifické prevence je podle plánu obsažen ve školním vzdělávacím programu pro jednotlivé ročníky. Cílem je zmapovat reálný stav na škole, tj. kolik času učitelé věnují specifické prevenci v rámci výuky. Při stanovování rozsahu je vhodná spolupráce s jednotlivými vyučujícími.

Příklad: Velmi často se může aktivita týkat více typů rizikového chování zároveň, v takovém případě čas započítejte jen jednou, a to do toho typu rizikového chování, který danou aktivitu co nejvíce vystihuje. Vypíňujte pouze v ročnících, které jsou pro vaši školu relevantní. Zaokrouhlete údaj na celé číslo.

	MS – střední škola	ZŠ – přípravné	1. ročník ZŠ	2. ročník ZŠ	3. ročník ZŠ	4. ročník ZŠ	5. ročník ZŠ	6. r. ZŠ / prima	7. r. ZŠ / sekunda	8. r. ZŠ / tercie	9. r. ZŠ / kvarta	10. ročník ZŠ	1. r. SŠ / kvinta	2. r. SŠ / sexta	3. r. SŠ / septima	4. r. SŠ / oktáva	celkem	Suma sloupců
Prevence šikany a projevů agrese	3.82	3.36	3.44	3.49	3.81	3.9	4.5	4.8	4.32	4.16	3.96	5	3.9	3.2	2.67	2.04	4.67	65.04
Prevence kyberšikany	0.4	0.4	0.73	0.95	1.56	2.35	2.9	3.32	3.42	3.28	3.11	3.45	2.8	2.43	2.16	1.79	4	39.05
Prevence záškoláctví	0.15	0.96	0.86	0.9	1.02	1.16	1.42	3.28	1.73	1.67	1.64	2.52	2.45	2.27	2.04	1.61	1.83	27.51
Prevence rizikových sportů	0.65	0.49	0.86	0.89	1.06	1.21	1.33	1.39	1.42	1.32	1.37	1.71	1.17	0.99	0.91	0.86	1.33	18.96
Prevence rizikového chování v dopravě	1.89	2.16	2.44	2.48	2.72	3.1	2.72	2.29	2.31	2.16	2.02	2.71	1.51	1.67	1.82	1.35	6	41.35
Prevence rasismu a xenofobie	0.76	0.6	0.85	0.92	1.13	1.25	1.41	1.82	2	2.2	2.2	2.26	2.08	2	1.73	1.47	2	26.68
Prevence působení sekt a extrémistických náboženských směrů	0.06	0.11	0.09	0.11	0.21	0.34	0.51	0.68	0.93	1.11	1.26	0.81	1.05	1.02	1.05	0.72	0.83	10.89
Prevence rizikového sexuálního chování	0.24	0.15	0.23	0.25	0.42	0.61	0.99	1.38	1.82	2.63	2.6	2.19	1.79	1.59	1.71	1.15	3.33	23.08
Prevence užívání tabáku	0.43	0.47	0.61	0.7	0.99	1.27	1.6	2	2.12	2.18	2.06	2.52	2.38	2.2	1.93	1.54	4.17	29.17
Prevence užívání alkoholu	0.4	0.47	0.56	0.64	0.91	1.11	1.4	1.84	2.07	2.27	2.24	2.42	2.16	2.01	1.89	1.5	4.5	28.39
Prevence užívání dalších návykových látek	0.2	0.33	0.39	0.49	0.67	0.91	1.28	1.84	2.1	2.43	2.33	2.61	1.94	1.81	1.75	1.26	2.67	25.01
Prevence závislostního chování pro nelátkové závislosti (hazard, počítačové hry apod.)	0.49	0.78	0.75	0.84	1.14	1.44	1.7	2.02	2.17	2.24	2.22	2.13	1.63	1.4	1.26	0.97	2.83	26.01
Prevence poruch příjmu potravy	0.43	0.38	0.46	0.5	0.73	0.85	1.15	1.55	1.84	2.14	1.95	2.13	1.7	1.33	1.24	0.93	2.17	21.48
Prevence kriminálního chování	0.9	0.71	0.72	0.78	0.94	1.12	1.38	1.72	1.9	2.23	2.44	2.06	1.67	1.71	1.69	1.61	2	25.58
Prevence duševních onemocnění a psychologických problémů	0.27	0.18	0.4	0.41	0.49	0.6	0.78	1.07	1.25	1.41	1.53	1	1.48	1.52	1.48	1.53	0.83	16.23
Suma řádků	11.09	11.55	13.39	14.35	17.8	21.22	25.07	31	31.4	33.43	32.93	35.52	29.71	27.15	25.33	20.33	43.16	424.43

2.4 Specifická prevence realizovaná v samostatných preventivních aktivitách a programech

Ze čtvrté části výkazu vyplynulo, že v rámci specifické prevence realizované v samostatných preventivních aktivitách a programech převažovaly ve školách programy zaměřené na všeobecnou primární prevenci 88,16 % (meziroční nárůst o 2,5 %). Selektivní prevence byla zastoupena v 7,21 % (meziročně nárůst o 1,57 %) a indikovaná 1,43 % (meziroční nárůst o 0,50 %). Poskytovatelem programů byla škola sama 30,09 % (pokles o 8,02 %) nebo nestátní organizace 34,53 % (nárůst 6,7 %). Zastoupení měly preventivní programy komerčních subjektů (8,31 %), městské policie (3,63 %), Policie ČR (5,78 %).

V 60,7 % (meziročně bez změny) případů nebyl program certifikovaný. Naopak podíl certifikovaných programů meziročně vzrostl o 3,56 % na hodnotu 27,89 %. Formou programu byly nejčastěji interaktivní skupinové diskuse, přednášky, zážitkové programy, nácviky dovedností.

Převažovala spokojenost školy s realizovaným programem (81,23 %).

Programy byly hrazeny z rozpočtu školy (29,99 %), cílovou skupinou (11,89 %), dotacemi z obcí (6,49 %), krajů (9,07 %), z národních zdrojů (2,87 %) nebo jinak.

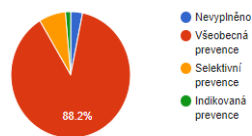
V realizovaných preventivních programech byly zastoupeny všechny typy rizikového chování, nejčastěji prevence šikany a projevů agrese (14,89 %), kyberšikany (9,2 %), prevence závislostního chování pro látkové (alkohol, tabák, ostatní NL), nelátkové závislosti (hazard, počítačové hry apod.) a prevence kriminálního chování. Na základě potřeby terénu bylo do výčtu typů rizikového chování nově zařazeno **téma prevence duševních onemocnění a psychických problémů**. Programy na toto téma se v četnosti zařadily na 7. místo (6,72 %).

Tabulka č. 16 Úroveň a typy poskytovatelů preventivních programů

Část 4: Specifická prevence realizovaná v samostatných preventivních aktivitách a programech

Úroveň programu:

Odpověď	Počet	Procenta
Nevyplněno	67	3,2 %
Všeobecná prevence	1846	88,16 %
Selektivní prevence	151	7,21 %
Indikovaná prevence	30	1,43 %

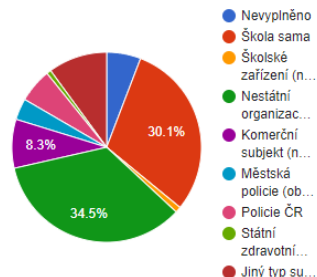

* Každá škola může vyplnit více programů a tedy pokrýt i více odpovědi.

Výsledky on-line mapování prevence rizikového chování na školách ve Středočeském kraji 2021/2022

Typ poskytovatele programu:

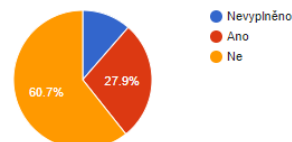
Odpověď	Počet	Procenta
Nevyplněno	122	5.83 %
Škola sama	630	30.09 %
Školské zařízení (např. PPP, SPC, SVP)	21	1 %
Nestátní organizace (např. nezisková organizace, zapsaný spolek, občanské sdružení, nadace)	723	34.53 %
Komerční subjekt (např. společnost s ručením omezením)	174	8.31 %
Městská policie (obecní policie)	76	3.63 %
Policie ČR	121	5.78 %
Státní zdravotní ústav	16	0.76 %
Jiný typ subjektu	211	10.08 %

Tabulka č. 17 Podíl certifikovaných preventivních programů

Je tento preventivní program certifikovaný?

Odpověď	Počet	Procenta
Nevyplněno	239	11.41 %
Ano	584	27.89 %
Ne	1271	60.7 %

* Každá škola může vyplnit více programů a tedy pokrýt i více odpovědí.

Tabulka č. 18 Formy realizovaného preventivního programu

Jaké jsou v tomto programu hlavní formy práce:

Odpověď	Počet	Procenta
Přednáška, prezentace informací	1116	20.81 %
Návštěva výstavy či představení, exkurze	210	3.92 %
Interaktivní skupinová diskuse	1203	22.43 %
Zážitkový program	1110	20.7 %
Nácvik a trénink dovedností	1035	19.3 %
Zapojení vrstevníků podobného věku (tzv. peer prvěk)	336	6.27 %
Individuální práce s dítětem, rozhovor či edukace	265	4.94 %
Jiné (prosím, doplňte)	58	1.08 %
Online setkání (individuální i skupinové)	30	0.56 %

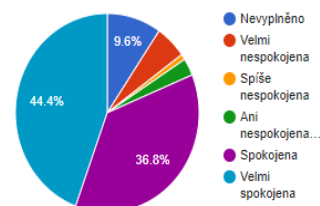
* Tato otázka umožňuje vybrat více odpovědí.

* Každá škola může vyplnit více programů a tedy pokrýt i více odpovědí.

Tabulka č. 19 Spokojenost školy s úrovní realizovaného programu

Jak byla vaše škola celkově s programem spokojena?

Odpověď	Počet	Procenta
Nevyplněno	200	9.55 %
Velmi nespokojena	115	5.49 %
Spíše nespokojena	19	0.91 %
Ani nespokojena ani spokojena	59	2.82 %
Spokojena	771	36.82 %
Velmi spokojena	930	44.41 %

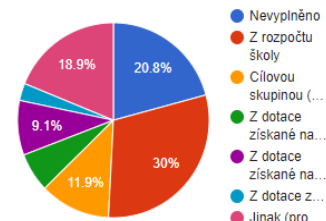
* Každá škola může vyplnit více programů a tedy pokrýt i více odpovědí.

Výsledky on-line mapování prevence rizikového chování na školách ve Středočeském kraji 2021/2022

Tabulka č. 20 Způsoby financování preventivních programů

Program byl hrazen převážně

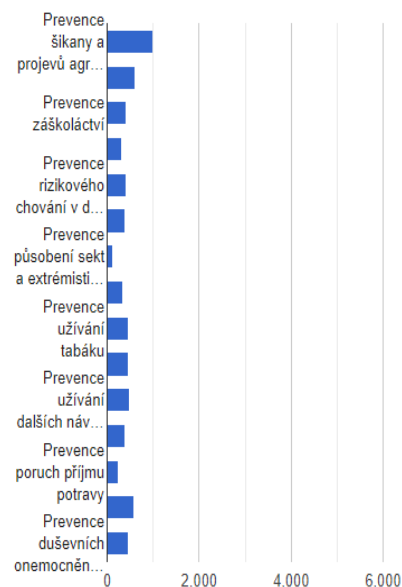
Odpověď	Počet	Procenta
Nevyplněno	436	20.82 %
Z rozpočtu školy	628	29.99 %
Cílovou skupinou (žáci)	249	11.89 %
Z dotace získané na obecní úrovni	136	6.49 %
Z dotace získané na krajské úrovni	190	9.07 %
Z dotace získané na národní úrovni	60	2.87 %
Jinak (prosím, stručně specifikujte)	395	18.86 %

Tabulka č. 21 Podíl jednotlivých typů rizikového chování v preventivních programech

Zaškrtněte typy rizikového chování, na které je tento program zaměřen.

Odpověď	Počet	Procenta
Prevence šikany a projevů agrese	1002	14.89 %
Prevence kyberšikany	619	9.2 %
Prevence záškoláctví	415	6.17 %
Prevence rizikových sportů	318	4.73 %
Prevence rizikového chování v dopravě	411	6.11 %
Prevence rasismu a xenofobie	393	5.84 %
Prevence působení sekt a extrémistických náboženských směrů	133	1.98 %
Prevence rizikového sexuálního chování	345	5.13 %
Prevence užívání tabáku	459	6.82 %
Prevence užívání alkoholu	454	6.75 %
Prevence užívání dalších návykových látek	493	7.33 %
Prevence závislostního chování pro nelátkové závislosti (hazard, počítačové hry apod.)	393	5.84 %
Prevence poruch příjmu potravy	254	3.78 %
Prevence kriminálního chování	587	8.72 %
Prevence duševních onemocnění a psychologických problémů	452	6.72 %

* Tato otázka umožňuje vybrat více odpovědí.

* Každá škola může vyplnit více programů a tedy pokrýt i více odpovědí.

2.5 Práce s dalšími cílovými skupinami – pedagogičtí pracovníci školy

Pátá část výkazu měla za cíl zmapovat jednotlivé činnosti školních metodiků prevence včetně odhadu, kolik hodin práce průměrně za měsíc těmito činnostem věnovali. Respondenti měli slovně popsat aktivity z oblasti primární prevence, které ve škole proběhly ve školním roce 2021/2022. Jednalo se o otevřenou otázku, která měla zjistit, o jakou aktivitu šlo, pro koho byla určena, s jakým cílem a co bylo výsledkem.

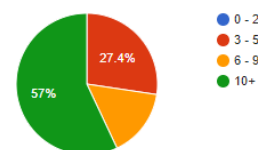
V otevřených odpovědích respondenti nejčastěji uvedli metodické vedení a odborné konzultace. Jednalo se o řešení problémových situací ve třídách, práce s problematickými žáky, tvorba, koordinace realizace a vyhodnocení preventivního programu školy, konzultace s OSPOD,

pedagogicko-psychologickou poradnou, speciálně pedagogickým centrem, shromažďování a předávání informací a aktuálních nabídek z oblasti rizikového chování pedagogům, vedení školy, zákonným zástupcům a ostatním subjektům, odborné konzultace a metodické vedení vč. supervize pro pedagogy, příprava na třídnické hodiny – struktura třídnické hodiny a náměty na aktivity pro žáky, organizace školení, příprava adaptačních kurzů, účast na výchovných a případových komisích, administrativní činnosti/vyplňování dokumentace, vlastní vzdělávání (jednorázové semináře nebo specializační studium), aktualizace databáze externích poskytovatelů preventivních služeb, tvorba krizových plánů atd. Nově se ve výčtu činností objevují aktivity spojené se začleňováním ukrajinských žáků do třídních kolektivů. Po znovuotevření škol se metodici prevence v třídnických hodinách soustředili na aktivity zaměřené na zlepšení mezilidských vztahů v třídních kolektivech a obnovení pravidel. Odhad časové náročnosti práce školního metodika prevence s pedagogickými pracovníky školy za kalendářní měsíc je uveden v tabulce č. 22.

Tabulka č. 22 Činnosti školního metodika prevence – práce s pedagogickými pracovníky školy

Odhadněte časovou dotaci věnovanou této aktivitě.

Odpověď	Počet	Procenta
0 - 2	0	0 %
3 - 5	156	35.14 %
6 - 9	89	20.05 %
10+	325	73.2 %

* Každá škola může vyplnit více programů a tedy pokrýt i více odpovědí.

2.6 Práce s dalšími cílovými skupinami – rodiče a ostatní

Šestá část výkazu se zaměřila na spolupráci školy s rodiči a ostatními subjekty v oblasti prevence rizikového chování. Jednalo se zejména o pomoc při řešení výchovných, vzdělávacích či psychických problémů. Dle odpovědí ve výkazech byli rodiče nejčastěji informováni na třídních schůzkách, v systému Bakaláři nebo formou individuální konzultace vč. předávání kontaktů rodičům na odborná pracoviště. V konzultačních hodinách nebo po domluvě i v jiných termínech byli rodičům k dispozici školní psycholog a výchovný poradce, kteří řešili problémy individuálně s případnou pomocí externích odborných pracovišť. Dále byly pro rodiče zřízeny online informační nástěnky, kde škola sdílela užitečné odkazy. Ve výčtu aktivit školní metodici prevence uváděli přípravu a vedení výchovných komisí s účastí zákonných zástupců žáků.

Ve školním roce 2021/2022 se obnovily neformální setkání zaměstnanců školy, rodičů a dětí – např. v rámci dnů otevřených dveří, dětského dne, sportovního dne, rodičovských kaváren, velikonočních a vánočních dílen atd.

Školy v oblasti primární prevence využívaly služeb místních občanských sdružení či obecně prospěšných společností. Zpravidla to byly organizace, se kterými měly navázanou dlouhodobou spolupráci.

2.7 Výskyt rizikového chování

Sedmá část výkazů mapovala četnost výskytu jednotlivých typů rizikové chování dětí a žáků ve škole. Návratem žáků do školních lavic stoupl počet případů ve všech sledovaných formách rizikového chování. Je to logické, protože v době, kdy žáci nechodili do školy a vzdělávali se distančně, chovali se rizikově „mimo školu“, a tedy se to ve výkazech škol neprojevilo. Bude tedy relevantní porovnat jednotlivé rizikové formy chování se školním rokem 2019/2020, kdy probíhala výuka prezenčně.

Ve školním roce 2021/2022 byly v četnosti výskytu na prvním místě špatné vztahy mezi žáky, které se projevily především u žáků základních škol. Ve srovnání se školním rokem 2020/2021, kdy byli žáci většinou doma, došlo ke dvojnásobnému zvýšení. Rovněž v porovnání se školním rokem 2019/2020 před koronavirovou pandemií, došlo k nárůstu, a to o 30 %. Jinými slovy výkazy jednoznačně potvrdily, že vztahy mezi žáky se po návratu do školy zhoršily. Tomu odpovídají i vyjádření pedagogů, kteří po návratu žáků do škol museli věnovat nemalou energii a čas k znovuzavedení třídních pravidel a zlepšení mezilidských vztahů v třídních kolektivech.

V četnosti výskytu následovalo užívání tabáku, které dominuje u žáků 2. stupně ZŠ a eskaluje u středoškolské mládeže. Rovněž zde došlo ve srovnání s rokem před pandemií i po ní k nárůstu užívání. U žáků základních škol je to dramatický nárůst o 50–100 %, u středoškolské mládeže není nárůst tak markantní a pohybuje se v rozmezí 10–30 %. To potvrzuje výstup ze statistiky Evropské školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD), přestože klesá kouření klasických cigaret, mládež přechází na alternativní způsoby užití tabáku, resp. nikotinu v podobě jednorázových elektronických cigaret (tzv. „vejčky“) a nikotinových sáčků.

Na dalších místech v četnosti výskytu bylo záškoláctví vč. podezření na skryté záškoláctví, případy opakovaného záměrného psychického i fyzického ubližování, závažné slovní či fyzické útoky na pracovníky školy.

Dle SEPA se meziročně také zvýšil počet případů závislostního chování pro nelátkové závislosti (hazard, počítačové hry, sebepoškozování apod.). Zatímco případů sebepoškozování bylo na 2. stupni ZŠ před pandemií zachyceno 14–35, ve školním roce 2021/2022 to bylo 53–87 případů. U závislostního chování pro nelátkové závislosti (hazard, počítačové hry) to bylo u žáků na 2. stupni ZŠ před pandemií 20–28 případů, po pandemii 50–57 případů během jednoho školního roku.

Strukturu výskytu jednotlivých typů rizikového chování v průběhu školního roku 2021/2022 zobrazuje tabulka č. 23. Čísla v tabulce uvádí počet žáků školy, u nichž se daný problém v průběhu jednoho školního roku objevil či objevuje, a to v jednotlivých ročnících základních a středních škol.

Tabulka č. 23 Výskyt jednotlivých typů rizikového chování

Část 7: Výskyt rizikového chování

Do následující tabulky uveďte ke každému jevu počet žáků/studentů vaší školy, u nichž se daný problém v průběhu jednoho školního roku objevil či objevuje.

	MS – střední	ZŠ – základní	1. ročník ZŠ	2. ročník ZŠ	3. ročník ZŠ	4. ročník ZŠ	5. ročník ZŠ	6. r. ZŠ / prima	7. r. ZŠ / sekunda	8. r. ZŠ / tercie	9. r. ZŠ / kvarta	10. ročník ZŠ	1. r. SS / kvinta	2. r. SS / sexta	3. r. SS / septima	4. r. SS / oktáva	další...	Suma sloupců
Špatné vztahy mezi žáky (počet případů, nikoliv počet žáků)	48	22	261	280	379	449	476	510	493	424	265	6	207	137	83	28	7	4075
Vyloučení určitých jedinců z kolektivu, ostrakizace (počet případů, nikoliv počet žáků)	6	0	11	25	49	67	69	87	86	65	43	3	73	39	19	8	0	650
Případy opakovaného záměrného psychického i fyzického ubližování (počet případů, nikoliv počet žáků)	24	1	70	48	77	60	80	83	90	76	40	2	49	16	11	0	1	728
Případy využití elektronických prostředků (např. mobilní telefon, sociální sítě) k opakovanému záměrnému psychickému ubližování (počet případů, nikoliv počet žáků)	0	0	2	1	11	35	60	80	93	87	78	1	74	55	35	8	0	620
Projevy rasismu a xenofobie (počet případů, nikoliv počet žáků)	0	0	3	5	4	5	19	22	13	26	15	0	13	6	1	0	0	132
Slovní či fyzické útoky na pracovníky školy (výskyt u počtu žáků)	2	2	12	42	25	54	65	66	94	123	64	9	57	35	18	3	0	671
Záškolačtví (výskyt u počtu žáků)	0	1	6	18	18	24	24	69	101	132	83	10	229	168	153	55	1	1092
Podezření na skryté záškolačtví (záškolačtví s vědomím rodičů) (výskyt u počtu žáků)	0	1	23	26	29	44	62	65	82	119	87	10	135	105	93	28	2	911
Rizikové chování ve sportu, rizikové pohybové aktivity, extrémní sporty atd. (výskyt u počtu žáků)	0	0	7	9	12	8	11	3	4	11	1	0	12	9	7	1	0	95
Rizikové chování v dopravě (výskyt u počtu žáků)	0	0	17	12	34	25	21	15	19	12	17	3	5	5	12	12	1	210
Rizikové sexuální chování a nevhodné projevy sexuality (výskyt u počtu žáků)	0	0	4	10	12	5	25	27	41	38	25	1	19	17	12	2	0	238
Poruchy příjmu potravy (výskyt u počtu žáků)	2	0	5	1	4	4	0	8	27	52	41	2	35	29	24	13	0	247
Sebeпоškození a autoagrese (výskyt u počtu žáků)	0	0	2	6	8	8	21	53	82	87	74	1	69	50	35	9	1	506
Kriminální chování - přestupky, provinění, trestné činy (výskyt u počtu žáků)	0	0	7	13	2	7	25	22	65	50	36	0	17	11	13	2	0	270
Zanedbávání, zneužívání či týrání dítěte (výskyt u počtu žáků)	1	0	10	14	15	13	8	13	14	12	8	0	6	1	1	0	1	117
Užívání* tabáku (výskyt u počtu žáků) <i>*Pod termín „užívání“ zahrnujeme užití opakované i jednorázové, experimentování s látkou atd.</i>	0	0	0	18	9	23	56	134	257	312	279	2	549	484	347	170	11	2651
Užívání* alkoholu (výskyt u počtu žáků)	0	0	0	1	0	1	6	15	26	50	69	0	47	25	21	5	2	288
Užívání* konopných látek (např. marihuana, hašiš) (výskyt u počtu žáků)	0	0	0	0	3	0	0	7	17	26	16	0	27	29	13	2	2	142
Užívání* dalších návykových látek (např. extáze, pervitin atd.) (výskyt u počtu žáků)	0	0	0	0	0	1	3	18	25	33	29	6	10	13	8	6	1	153
Závislostní chování pro nealékové závislosti (hazard, počítačové hry apod.) (výskyt u počtu žáků)	0	0	2	14	17	28	37	50	57	56	39	0	38	34	29	21	0	422
Suma řádků	83	27	442	543	708	861	1068	1347	1686	1791	1309	56	1671	1268	935	373	30	14198

2.8 Vyhodnocení (evaluace) preventivních aktivit školy

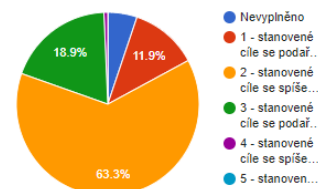
Osmá, závěrečná část výkazů se týkala vyhodnocení (evaluace) preventivních aktivit školy. Celkem 75,23 % (meziroční nárůst o 27,62 %) škol uvedlo, že se stanovené cíle podařilo zcela nebo spíše naplnit, 18,92 % se stanovené cíle podařilo naplnit přibližně napůl. Pouze 0,68 % cílů se spíše nepodařilo naplnit.

Tabulka č. 24 Splnění plánovaných cílů preventivního programu

Část 8: Vyhodnocení (evaluace) preventivních aktivit školy

Do jaké míry se Vám podařilo naplnit cíle stanovené v preventivním programu školy?

Odpověď	Počet	Procenta
Nevyplněno	23	5.18 %
1 - stanovené cíle se podařilo zcela naplnit	53	11.94 %
2 - stanovené cíle se spíše podařilo naplnit	281	63.29 %
3 - stanovené cíle se podařilo naplnit přibližně napůl	84	18.92 %
4 - stanovené cíle se spíše nepodařilo naplnit	3	0.68 %
5 - stanovené cíle se nepodařilo naplnit	0	0 %

Výstup z komentářů školních metodiků prevence

Výstup této části výkazů je velmi cenný, protože respondenti v ní předali své osobní zkušenosti a názory.

V otevřených otázkách měli pedagogové možnost vyjádřit svůj názor na následující otázku.

Co se vám během školního roku v souvislosti s prevencí rizikového chování obzvláště podařilo a díky čemu?

Vzhledem k velkému počtu různorodých odpovědí nebylo možné do této závěrečné zprávy zaznamenat všechny odpovědi. Respondenti nejčastěji uváděli spokojenost s tím, že se žáci vrátili zpět do školy a také, že se aktivity primární prevence konaly prezenčně, jak byli zvyklí. Na druhou stranu pandemii vystřídal uprchlická krize spojená s válečným konfliktem na Ukrajině a školy měly ztíženou situaci se začleňováním žáků z Ukrajiny do třídních kolektivů.

Dařilo se zavádět pravidelné třídnické hodiny, zlepšovat klima ve škole a práce na obnově dobrých vztahů mezi žáky s přispěním adaptačních kurzů pro nově vzniklé třídní kolektivy. Řada pedagogů studovala specializační studium.

Výtah autentických odpovědí vč. programů, které mohou být inspirací pro práci ve škole:

- Podařilo se nám získat důvěru žáků, navázat s nimi dialog a nasměrovat je do péče odborníků.
- Jsem ráda, že se většina prevence mohla uskutečnit a tento rok byl už trochu normálnější. Kolegové se mohli víc věnovat aktuálním problémům tříd.
- Daří se mapovat situaci mezi žáky, rychlá intervence v případě problémů, spolupráce mezi kolegy i v rámci školního poradenského pracoviště. Dobře se nám spolupracuje s externími poskytovateli primární prevence (Magdaléna, o. p. s.).
- Úspěšně dokončit specializační studium školního metodika prevence.
- Zavedení pravidelných třídnických hodin se osvědčilo jako dobrá cesta k řešení problémů hned v jeho počátku a zároveň k hledání externí pomoci – dlouhodobá spolupráce s organizací Cesta integrace, z. ú.

- Letošní rok byl opět velmi ovlivněn karanténami. Opět neprobíhaly volnočasové aktivity. Situace se podepsala především na psychickém stavu dětí – podařilo se nám pomoci s případy sebepoškozování, poruchou příjmu potravy, pokusem o demonstrační sebevraždu. Z vyhodnocení letošního roku budeme vycházet při plánování aktivit na příští školní rok.
- Stmelení třídních kolektivů díky adaptačním kurzům.
- Zlepšit klima v nových třídách, vytvářet fungující kolektivy.
- Školní poradenské pracoviště lépe spolupracuje, řeší problémy průběžně a společně. Více žáků se nebojí svěřit se se svými starostmi a problémy.
- Získat důvěru většiny žáků.
- V uplynulém školním roce bylo již částečně možné navázat aktivitami nespécifické primární prevence na předcovidové období a realizovat výlety, exkurze, návštěvy památek. Ve škole byly organizované velikonoční a vánoční tvořivé dílny, osvědčilo se pořádání odpoledních či večerních škol.
- Letos se nám podařilo zajistit celou řadu zajímavých aktivit pro děti, rodiče i vyučující, které byly velmi přínosné. Především bych vyzdvihla programy Etických dílen.
- Spolupráce s Hope for Kids – stmelení třídních kolektivů.
- Osvědčené přednášky např. Jak se učit, Psychohygienu od Nevypust' duši, Filmový festival JSNS.
- Spolupráce s externími lektory na rozvoji vztahů ve třídě a prevenci šikany (Projekt Odyssea, z. s.), certifikované programy Proxima Sociale, o. p. s.
- Realizovat v rámci třídnických hodin tzv. KiVa lekce, které byly zaměřeny na prevenci a řešení šikany.
- Úspěšná spolupráce s DDM Mělník na peer program Hrou proti AIDS.
- V rámci projektu „Laskavec“ každým rokem děláme s žáky dobré skutky v domě s pečovatelskou službou.
- Realizovali jsme primární prevenci od Semiramis, z. ú., v plné míře prezenční formou. Třídní učitelé si dokáží lépe poradit s výskytem rizikového chování. Čím dál lépe vedou třídnické hodiny. Využíváme peníze ze šablon.
- Ve škole po celý rok probíhaly pravidelné supervize pedagogických pracovníků, a to bylo fakt přínosné!!!
- Rodičovské kavárny – zavedení pravidelných setkávání s rodiči u kávy s odborníkem na dané téma.
- Interaktivní program Digistories Nela s rodiči – lépe porozuměli riziku vlivu sociálních sítí na vztahy mezi dětmi.
- Získat dotace na krajské úrovni na podporu preventivního programu a zajistit preventivní programy dle požadavků a zájmu žáků.
- Realizace dalšího vzdělávání pedagogů z oblasti primární prevence.
- Zastavení rizikového chování v počátcích.
- Zvýšit informovanost pedagogů v problematice rizikového chování.
- Výborná spolupráce osob v rámci školního poradenského pracoviště, většinu situací se daří hned vyřešit.

Co byste rádi v souvislosti s prevencí rizikového chování na vaší škole v příštím školním roce zlepšili či změnili?

V odpovědích se nejčastěji objevila snaha posilovat dobré vztahy a komunikaci na úrovni pedagog – žák, pedagog – zákonný zástupce, pedagog – pedagog. Dále snaha snížit záškoláctví a nabídnout žákům a pedagogům dostatek kvalitních preventivních programů. Respondenti rovněž plánují pevné zakotvení třídnických hodin do rozvrhu a v preventivních programech se chtějí zaměřit na duševní zdraví a duševní hygienu žáků. Níže je výtah z nejčastějších odpovědí:

- Zlepšit spolupráci zejména s rodinou žáků.
- Ráda bych, aby byly zavedeny třídnické hodiny.
- Snížení úvazku pro metodika prevence.
- Dostatek času na prevenci.
- Pokusit se ještě více zainteresovat žáky samotné do prevence rizikového chování.
- Rádi bychom získali další finanční prostředky na realizaci preventivních programů.
- Stále pracovat na zlepšení klimatu školy.
- Musíme se více zaměřit na kolektivy – po Covidu a online výuce je klima v některých třídních kolektivech stále nedobré.
- Rádi bychom udrželi současný stabilizovaný stav a chtěli bychom nastartovat aktivity, které by pomohly lepšímu začlenění ukrajinských dětí do třídních kolektivů.
- Snížit počet záškoláků (i skryté záškoláctví).
- Rádi bychom se pustili do realizace projektových dnů zaměřených na další riziková témata a tím poskytl knowhow kolegům, jak pracovat s žáky při prevenci.
- Vzhledem k výskytu nových forem návykových látek (např. nikotinové sáčky, energetické nápoje) je nutné rozšířit oblast preventivního působení na žáky.
- Snažíme se sehnat vzhledem k rozvíjejícímu se výskytu sebepoškozování a duševních poruch kvalitního dětského psychologa. To je nejdůležitější úkol v příštím školním roce.

V řadě škol vyjádřili respondenti spokojenost se svou prací, se spoluprací s vedením školy i kolegy pedagogy. Daří se jim získat důvěru svých žáků, řešit společně problémy a vytvářet dobré klima v třídních kolektivech. Projevy rizikového chování v jejich školách, zejména těch s menším počtem žáků, jsou minimální nebo vůbec žádné.

Jako velmi dobrý a funkční způsob prevence respondenti uvedli prožitkové kurzy a třídnické hodiny, ve kterých se pracuje s třídním kolektivem na utváření dobrých vzájemných vztahů.

3. ZÁVĚR

Hodnocení primární prevence rizikového chování na školách za školní rok 2021/2022 bylo v pořadí šestým ročníkem sběru dat, které proběhlo prostřednictvím on-line Systému evidence preventivních aktivit škol. Celková návratnost výkazů byla 65 % což je o 6,7 % lepší výsledek než v minulém školním roce a dokonce o 3 % lepší než před pandemií. V době pandemie a

uzavření škol ve školním roce 2020/2021 byla návratnost 58,3 %. Je potřeba zapracovat na komunikaci se školami v okrese Mladá Boleslav, kde je dlouhodobě návratnost výkazů pod krajským průměrem.

Středočeský kraj si plně uvědomuje svoji nezastupitelnou, důležitou roli v oblasti primární prevence rizikového chování, a to jak metodickou, tak i koordinační a finanční. Cílem Středočeského kraje je získané informace z terénu zohlednit při plánování aktivit z oblasti primární prevence hrazených z rozpočtu Středočeského kraje a zaměřit se na aktuální potřeby škol v této problematice včetně stabilizace finančních zdrojů na jejich pokrytí.

V dlouhodobém horizontu je jedním z hlavních cílů **postupné zvyšování počtu školních metodiků prevence s ukončeným specializačním studiem**. Kvalifikovaný školní metodik prevence ve škole nastaví správně funkci školního poradenského pracoviště a garantuje realizaci efektivních programů primární prevence ve škole. Cestou splnění tohoto cíle je prioritně finančně podpořit úhradu specializačního studia školních metodiků prevence formou dotací a příspěvků. Ve výkazech za školní rok 2021/2022 byl zaznamenán meziroční nárůst počtu školních metodiků prevence, kteří začali studovat. Lze předpokládat, že nárůst byl ovlivněn poskytnutou finanční podporou Středočeského kraje na toto studium.

Jednoznačně pozitivní je meziroční **nárůst počtu aktivit a programů specifické primární prevence v třídnických hodinách**. Řada škol zařadila třídnické hodiny pevně do svých rozvrhů a věnují se v nich aktivitám zaměřeným na prevenci rizikového chování. Je pravděpodobné, že se tak projevilo vzdělávání pedagogů na téma „Podpora třídnických hodin“, které realizoval Středočeský kraj z projektu podpořeného v dotačním řízení MŠMT v roce 2019, 2020 a 2021. Celkem kurz během tří let absolvovalo 130 učitelů, a to z 1. i 2. stupně ZŠ a ze SŠ.

Středočeský kraj bude nadále usilovat o postupné zapojení většiny středočeských škol do Systému evidence preventivních aktivit (SEPA). Průběžně se aplikace aktualizuje na základě požadavků jeho uživatelů. Nově byla do výkazů pro školní rok 2021/2022 zařazena otázka v jaké oblasti školské prevence rizikového chování se chtějí respondenti vzdělávat (viz tabulka č. 12) a také se nově sledovala četnost programů na téma prevence duševních onemocnění a psychických problémů (viz tabulka č. 19). Výstupy SEPA jsou rovněž využitelné k tvorbě povinné dokumentace školního poradenského pracoviště.

Dalším cílem je **udržet kvalitu realizovaných preventivních programů** pro žáky i pedagogy podporou kvalitních externích poskytovatelů (proces certifikace) a kvalitních preventivních programů (proces akreditace), případně zásada minimálních kvalifikačních předpokladů realizátora programu.

Středočeský kraj bude **pokračovat v dalším vzdělávání pedagogických pracovníků**, a to realizací série seminářů individuálních i pro celé pedagogické sbory ve spolupráci se Vzdělávacím institutem Středočeského kraje (VISK) a realizací konference primární prevence na krajském úřadě.

Středočeský kraj se bude dále aktivně zapojovat do dotačního řízení MŠMT a bude **realizovat vlastní projekty školské primární prevence**. V roce 2022 byla jednou z dílčích aktivit projektu supervize školních poradenských pracovišť. Cílem aktivity bylo seznámit školy s tím, jak supervize funguje a jak může pomoci. Bude pak na rozhodnutí školy, zda bude v supervizi pravidelně pokračovat a zařadí si ji do svého preventivního programu.

Středočeský kraj bude **kontinuálně poskytovat příspěvky školám a školským zařízením** zřizovaným krajem na realizaci jejich preventivních programů.

Středočeský kraj bude každoročně **poskytovat dotace z Fondu Prevence** školám, školským zařízením (zřizovaným obcí, církví, soukromým subjektem) a neziskovým organizacím na realizaci aktivit z oblasti školské primární prevence ve školách a školských zařízeních se sídlem ve Středočeském kraji.

V neposlední řadě Středočeský kraj bude pokračovat v **monitorování potřeb terénu**. K tomu slouží informace získané ze SEPA (Systém evidence preventivních aktivit), výměna informací na pravidelných pracovních setkáních s metodiky prevence z pracovišť Pedagogicko-psychologické poradny Středočeského kraje, výměna informací na pravidelných pracovních setkáních krajských koordinátorů školské prevence se zástupci MŠMT, závěry z Krajské komise pro oblast závislostí a pracovních skupin, které jsou jejími poradními orgány (Pracovní skupina prevence, koordinace a vzdělávání, Pracovní skupina prevence kriminality) a v neposlední řadě vyhodnocení evaluačních dotazníků ze vzdělávacích akcí.

Efektivní, dlouhodobá a cílená primární prevence má potenciál předcházet nebo alespoň snižovat projevy rizikového chování dětí a mládeže a je v konečném důsledku levnější než následné řešení problémů.